

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR SOCIOLOGI OCH ARBETSVETENSKAP

Den sociologiska krigaren - en studie av amerikanska arméns föreställningar om motståndsgruppers identitet

“Learn all you can about your Ashraf and Bedu. Get to know their families, clans and tribes, friends and enemies, wells, hills and roads” (T. E. Lawrence, Engelsk arméofficer i Mellanöstern).

Examensarbete för kandidat i sociologi 15hp
Namn: Johan Bergstrand
Handledare: Carl Wilén
Maj 2015

Abstract

Titel: Den sociologiska krigaren

Författare: Johan Bergstrand

Handledare: Carl Wilén

Examinator: Per Månsson

Typ av arbete: Examensarbete för kandidat i sociologi 15 hp

Tidpunkt: 2015

Antal tecken inkl. blanksteg: 63 914

Syfte och forskningsfrågor: Syftet med denna studie är att undersöka den amerikanska arméns föreställningar om motståndsgruppers identitet i deras manual *FM 3-24.2, FM 90-8, FM 7-98, Tactics in Counterinsurgency*. De frågeställningar som ska ge mig svaret är: Vilka föreställningar om motståndsgruppens identitet framkommer i amerikanska arméns manual? Vilka identiteter är det som finns i amerikanska arméns manual? Hur relateras de olika identiteterna till varandra?

Metod och material: Dokumentanalys av amerikanska arméns manual för strid mot motståndsgupper

Huvudresultat: Manualen bidrar inte med att klart och tydligt identifiera fienden.

Motståndsgruppen är svår att skilja från andra som gör motstånd eller protesterar. Det kan finnas flera motståndsgupper, men motståndsgupper klumpas ihop med milis, gäng, kriminella, utländska agenter och terrorister. Motståndsgrupporna kan vara politiska rörelser som vill åtgärda verkliga eller upplevda missförhållande. Det är problematiskt att allt motstånd som riktar sig mot regeringen och den amerikanska armén kan ses som felaktigt. Eftersom alla som demonstrerar blir misstänkliggjorda, kan resultatet bli att alla regimkritiker och oliktankande riskerar att skadas i stället för motståndsgruppen. Amerikanska armén skaffar i så fall ännu fler fiender genom att inte identifiera motståndsgruppen på rätt sätt.

De uttryckta formerna av identitet som manualen tar upp är klan, ras, stam, religion, etnicitet, provins och region, klass, arbete (syssetsättning) och språk. Till dessa kan det också hävdas att kultur och nationalism ses som identiteter. Religion och etnicitet är de identiteter som är mest troliga att vara bakomliggande faktor för oroligheter och krig, enligt manualen, men det är bara religion som beskrivs i detalj. Religion är den identitet som den amerikanska armén är mest intresserad av. De andra identiteterna kan vara lika viktiga beroende på situation och kontext.

Den kulturella identiteten ses som en övergripande identitet. Dock kan denna identitet utmanas av bland annat religion och etnicitet. Enligt manualen kan en lösning på oroligheter inom ett land vara att använda en nationell identitet för att överbrygga etniska, religiösa och andra motsättningar.

Nyckelord: Föreställningar, Identiteter, Amerikanska armén, motståndsgupper

Innehållsförteckning

1. Inledning och bakgrund	4
2. Syfte och frågeställning	6
3. Tidigare forskning	6
4. Metod och Avgränsning	7
4.1 Dokumentanalys	8
4.2 Avgränsning	9
4.3 Trovärdighet och Överförbarhet	9
4.4 Skriftliga källor	10
4.5 Varför publiceras manualen	10
4.7 Etik	10
5. Teoretiskt perspektiv på identitet	11
5.1 Kollektiva identiteter	11
5.2 Olika identiteter	13
6. Analys och Resultat	15
6.1 Manualen	15
6.2 Föreställningar om motståndsgruppens identitet	15
6.3 Motståndsgruppen och grundläggande faktorer	15
6.4 Motståndsgruppens specifika identifikationer	16
6.5 Vilka identiteter kan urskiljas	20
6.6 Vilka identiteter förekommer	20
6.7 De olika identiteternas relation till varandra	22
7. Sammanfattning och Slutsats	25
8. Litteratur	27
9. Bilagor	30
Bilaga 1. Populärvetenskaplig framställning	30

1. Inledning och bakgrund

Det finns olika situationer som går att undersöka sociologiskt, flera av dessa rör vår vardag. Krig är inte en vardaglig företeelse, det är en extrem situation men den går att undersöka sociologiskt. Bland annat har Antony Giddens skrivit om krigets påverkan på människan. Enligt Giddens kan inte alla människor undkomma krig och många människor har till och med upplevt två världskrig (Giddens 1999: 141). En annan risk har varit och är globalt kärnvapenkrig (Ibid). Det är dock inte kärnvapenkrig eller världskrig som är de vanligaste krigen i dag. Den vanligaste formen av krigen är de som utkämpas mot en motståndsgroup (Aggestam och Höglund 2012: 78).

Av alla som för krig mot motståndsgroups är amerikanska armén en av dem som är vanligast omnämnd. Amerikanska armén har en lång historia av krigföring, dess krig mot motståndsgroups har också blivit kritiserade. Vietnam och Afghanistan är några av de mest kända av dessa krig som amerikanska armén har utkämpat mot motståndsgroups. I Vietnam var inte fienden klart identifierad, i enkla termer var inte "vi och dem" (Joas 2003: 115). Detta krig förlorade också amerikanska armén och problemet med att identifiera fienden kanske också gäller som problem för andra krig. I Afghanistan var det inte *en* klart identifierade fiende. Det finns olika etniciteter samt ett pakistanskt inflytande över vissa talibaner. Pakistan är inte fienden för amerikanska armén, vilket komplicerar förhållanden för amerikaner. Det är också skillnad mellan olika talibaner i området: afghanska talibaner och Tehrik-i-Talibaner i Pakistan. De afghanska talibaner är influerade av pakistanska staten, de pakistanska Talibanerna som verkar inom Pakistan är ett problem för Pakistan (Shane 2009). Det är således inte alla vietnameser eller afghaner som är fienden i dessa krig. Dessa krig har således likheter - det är svårt att identifiera fienden. För att kunna kämpa mot någon behövs det en fiende som går att identifiera. Det behövs en kunskap om vem som är fiende och inte fiende, en fiende som är särskild från andra groups i samhället.

En motståndsgroup är någon som gör motstånd. En definition på motstånd är: "*en underordnads svar på makt, en praktik som kan utmana och underminera makt, eller en sådan praktik utförd i solidaritet med en underordnad*" (Lilja & Vinthagen 2009: 51). Motstånd kan vara både väpnat och oöväpnat, denna studie inriktar sig dock på väpnat motstånd eftersom det handlar om krig. Väpnat motstånd brukar rikta sig mot en invaderande armé (Webster 1996: 867) och har en lång historia. Exempelvis invaderade den franska armén Spanien i början av 1800-talet och mötte en svag spansk armé som blev slagen till reträtt. De spanska bönderna organiserade sig i motståndsgroups och de lyckades att besegra den franska armén (Ehnmark 1968: 4f). Detta är således en av de gånger som en armé möter en motståndsgroup och blir besegrad av den. Att en armé blir besegrad av en motståndsgroup uppmärksammades också av militären.

Carl von Clausewitz (1780-1831) är en klassiker inom militärstrategi och var en av tidigaste författaren som tog fasta på att krigföring också innebär sociala aspekter (Downs 1971: 42f). Clausewitz underströk att sociala aspekter är viktiga i ett krig och att det alltid blir avgörande (Ibid). Clausewitz var dock mest inriktad på konventionella krig och trodde att motståndsgруппerna bara kunde användas som försvar i samarbete med landets armé. Att de också fungerar självständigt kom dock att bevisas i den kinesiska motståndsgруппens krig mot den invaderande japanska armén under 1940-talet (Nagl 2005: 19). Precis som i fallet med den spanska motståndsgруппen lyckades även den kinesiska motståndsgруппen besegra den invaderande armén. Motståndsgруппer har således utvecklats och förändrats. Dagens motståndsgруппer skiljer sig exempelvis från forna tiders motståndsgруппer, olika former av identiteter är det centrala för dagens motståndsgруппer (Aggestam och Höglund 2012: 79). Identitet kan vara en sammanbindande eller splittrande faktor och dagens motståndsgруппer behöver inte vara begränsade till ett specifikt landområde.

Olika identiteter kan vara skäl till krig idag. Islamister visar att religion är en viktig identitet, nationalitet eller kultur kan också vara drivande identiteter (Giddens 2001: 562). Länder med många etniciteter kan vara på randen till inbördeskrig, som exempelvis forna Jugoslavien (Ibid). Identitet kan således vara en splittrande faktor, men det kan också vara sammanbindande för motståndsgруппen. Identiteten har en funktion för sociala rörelser, och en motståndsgрупп är en social rörelse. En central punkt för sociala rörelser är konstruktionen av deras identitet. Den sociala rörelsens kollektiva identitet har också starka kopplingar till konflikt och motsättningar (Thörn 1997: 166). Skapandet av en kollektiv identitet skapar också förutsättningar för ett kollektivt handlande: ett motstånd.

Relationen mellan identitet, motståndsgруппer och den amerikanska armén kan vara intressant att studera. För att studera detta krävs dock någon form av metod, exempelvis intervjuer eller observation etc. Problemet med detta är att finna någon att intervjua, eller att åka till en plats som motsvarar de förhållanden som krävs, är både svårt, dyrt och farligt. Alternativet är att studera dokument för att se vilka föreställningar som kan finnas. Det kan bli ett första steg på vägen till att studera identiteter och dess roll för motståndsgруппer och den amerikanska armén. Amerikanska armén har publicerat en manual över hur den ska gå till väga i krig mot motståndsgруппer och denna manual ligger till grund för denna studie. Denna manual är av intresse eftersom den visar på de föreställningar som finns från amerikanska arméns sida när de riktar sitt krig mot motståndsgруппer.

2. Syfte och frågeställning

I bakgrunden sägs att det kan finnas en relation mellan identitet, motståndsgupper och den amerikanska armén som kan vara intressant att studera. Detta leder således fram till mitt syfte. Syftet med denna studie är att undersöka den amerikanska arméns föreställningar om motståndsgruppers identitet i deras manual *FM 3-24.2*, *FM 90-8*, *FM 7-98*, *Tactics in Counterinsurgency*. Mina frågeställningar är de följande:

- Vilka föreställningar om identitet framkommer i den amerikanska arméns manual för bekämpning av motståndsgupper
- Vilka identiteter är det som kan urskiljas i den amerikanska arméns manual
- Hur relateras de olika identiteterna till varandra

3. Tidigare forskning

Studier om den amerikanska armén är inte vanligt förekommande i svensk forskning. Dock är studier om sociala grupper och motståndsgupper vanligt. En motståndsgrupp kan också anses vara en social grupp. Inom tidig sociologisk forskning sågs motståndsgupper som uttryck för intensifierad social interaktion men också som en patologi i samhället (Thörn 1997: 90). Identitetens roll för motståndsgupperna var inte i fokus i den tidiga forskningen. Dock kan all kollektiv handling i historien ses som ett uttryck för en kollektiv identitet, eftersom en kollektiv identitet kan förstås som en social integrerande dimension av allt kollektivt handlande (Ibid).

Även om studier om amerikanska armén och dess manualer inte är vanligt förekommande i svenska studier, så finns det dock ett fåtal utländska studier om den. Av dessa är de följande två av mest intresse. R. J. González visar på att samhällsvetenskaplig forskning har en stark koppling till amerikanska arméns manual (González 2007). Enligt González är den amerikanska armén insatt i den kulturella identitetens betydelse för motståndarna och dem själva i en krigssituation. Att förstå den kulturella identiteten kan göra det lättare för armén att förstå hur fienden tänker och agerar, vilket kan göra det lättare att besegra den genom att försöka att använda denna kunskap mot motståndsgruppen. James S. Corum studie handlar om utvecklingen och antagandet av amerikanska arméns manualer (Corum 2007). Corum konstaterar att förståelse av befolkningen är och har varit av stort intresse för armén. Armén har också tagit fasta på att motståndsgupper har förändrats under åren, från att ha varit bland annat maoister från 1950- till 1970-talet till att ha andra identiteter i dag. Corum specificera dock inte vilka dessa identiteter är. Jag fortsätter således på detta spår, men

skillnaden är att jag studerar alla identiteter som finns i den amerikanska arméns manual samt hur de identifierar motståndsguppen och skiljer dem från andra grupper i samhället.

När det kommer till den svenska forskningen finns det två studier av intresse som handlar om militären. Den första är Håkan Larssons studie *Är militären maktlös? Fallstudie av maktens organisering* som handlar om militärens inre organisering och tar fasta på att det finns en identitet i organisationen: ”I kriser och krissituationer formar medlemmarna en stark och tvingande grupp som en organisationsform och kulturell identitet som skiljer sig stort från den administrativa förvaltningen” (Larsson 2012: 15). Denna studie visar på att identitet har en användning inom den militära organisationen. Den andra studien är Daniel Perrys uppsats *Social identitet och humanitär verklighetsuppfattning* som tar fasta på att det finns olika identitetskonstruktioner som gör att militären och andra organisationer inte kan samarbeta friktionsfritt (Perry 2010). Problemen mellan militären och andra organisationer uppstår genom att det finns ett ”vi och dem”. Dessa två uppsatser handlar om militären och dess koppling till interna angelägenheter och militärens koppling till fredliga organisationer som de kanske ska samarbeta med. Jag vill dock studera arméns förhållande till motståndsgupper och deras identitet.

Jag har själv gjort två studier om motståndsgupper som är av intresse för denna studie. I min studie från 2015 avhandlas NATO, motståndsgupper och vilka funktioner kommunikation, propaganda, narrativ och identitet har. Motståndsgupper har en fördel om de har en religiös identitet. Om en motståndsgrupp kan anspela på religion kan de potentiellt få stöd av människor över hela världen (Bergstrand 2015). Min studie om den amerikanska försvarsmakten och vilken funktion emotioner, kognition, kommunikation och identitet har visar att identitet är ett viktigt begrepp för kampen mot motståndsgupper (Bergstrand 2013). I denna studie kommer det att finnas ett ännu djupare fokus på de föreställningar som den amerikanska armén har om motståndsgrupprens identitet, jag ska försöka urskilja samtliga identiteter som finns i manualen och hur identiteterna förhåller sig till varandra.

4. Metod och Avgränsning

Denna studie är inte normativ, jag kommer inte att leta efter vad som är rätt eller fel. Jag är ute efter föreställningar genom att använda textanalys. En alternativ metod skulle kunna vara diskursanalys. Dock söker denna metod ofta efter en diskurs som har en ideologisk grund som man ska förhålla sig kritisk till (Fairclough 2001: 123). Diskursanalys handlar ofta om att söka efter någon form av makt som försöker att tillskriva sig själv som den rätta, mest moraliska eller någon annan överordnad position. Detta gör att diskursanalys har en normativ implikation som metodval. En normativ ansats kan innebära att delar som är av intresse inte upptäcks, eftersom metoden letar efter ideologin som

ska kritiseras. Alla teorier kan vara baserade på en ideologi och således vara normativ (Smith 2004: 157). Metoden och teorierna samspelar i denna studie men är inte baserade på uttalade kommunistisk eller liberala ideologier och är förhoppningsvis fria från normer i den utsträckning detta är möjligt.

Denna studie ska undersöka den amerikanska arméns föreställningar om motståndsgruppers identitet i sin manual och för detta krävs en metod. Det som jag kommer att söka efter är de föreställningar som kommer till uttryck i manualen, bland annat om motstånd och identitet. Vissa föreställningar är manifesta och kan citeras, exempelvis: "The identity-focused strategy mobilizes support based on the common identity of religious affiliation, clan, tribe, or ethnic group" (FM 3-24.2, FM 90-8, FM 7-98 2009: 56). Men det är inte alltid som detta går att göra, det krävs ett fokus både på manifest och latent läsning av texten för att få en överskådlig bild. Den manifesta läsningen utgår från att söka termen identitet och uttalade utsagor om identitet i texten. Den latent läsningen relaterar till aspekter inom manualen som kan tolkas med hjälp av teori. Denna studie avser att genomföra en dokumentanalys av de latent och manifesta antagandena om identitet. I denna studie har jag kombinerat textanalys med sökandet av manifesta och latent antaganden som ursprungligen kommer från idéanalys (Hasselberg och Allen 1987: 58).

4.1 Dokumentanalys

I denna studie görs en textanalys av amerikanska arméns manual. Avsikten är att undersöka en text som då utgör ett empiriskt material, och att genomföra en textanalys av ett dokument kallas dokumentanalys (Repstad 1999: 87). Analysen jämför olika avsnitt i dokumentet för att studera både vad en text innehåller och inte innehåller. Analysen ska tolka, förklara och lyfta fram det väsentliga innehållet genom att vara grundlig (Esaiasson, Peter et al 2012: 211). Enligt Dorothy Smith kan upprepade läsningar av texter ge en bra analytisk översyn om vad, vem, varför och hur något sker (Smith 2004: 199). I detta arbete är det en och samma redogörelse, ett dokument, som utgör hela empirin, och jag läser om det flera gånger för att kunna göra en analys (Esaiasson, Peter et al 2012: 211). Varje läsning innebär att teman förändras eller försvinner, det blir en "trattformad" modell med ett större fokus på specifika teman för varje läsning.

Identitet och olika former av identitet är ett fokus för mig i textanalysen, vilken relation de har till andra teman och vilken relation de olika identiteterna har till varandra. Identiteter kan ha olika grunder: nation, klass, funktionshinder, generation, minoritet (i en nation), yrke, ras, religion, kön, sexuell preferens (Scholte 2005: 305), språk, politik, geografisk plats eller social status (Sen 2006:10). Det är bland annat dessa identiteter som är i fokus för denna studie och som kommer att

förklaras mer ingående i teoridelen. Detta sker efter det att jag har förklarat metoden som ligger till grund för att identifiera och undersöka de olika identiteterna.

Utöver en granskning av texten, vilket flera läsningar av samma text bidrar till, ska analysen också tolka texten. När en text ska studeras börjar det uttalade antagande att studeras (Liedman 1980: 70f), men det är inte enbart de uttalade antagandena som kan eller ska undersökas (ibid). En skillnad kan göras mellan latent och manifesterade antaganden. Det manifesterade handlar om det uppenbara innehållet i texten. Det latenta är textens underliggande budskap, det som inte går att se men som kan tolka fram, det som kan "läsa mellan raderna" (Lundman och Hällgren i Graneheim 2012: 189). Både det sagda och det som inte sägs undersöks. Den latenta och manifesterade läsningen skapar möjligheten att finna gemensamma drag mellan olika teorier eller teorifragment i det undersökta materialet (Liedman 1980: 74).

Det kan vara på sin plats att förklara varför metod kommer före teori och hur de hänger ihop. Eftersom denna studie utgår från en dokumentanalys av latent och manifesterade antaganden så är det lättare för läsaren att först läsa om metoden för att sedan läsa om teorin. Utgångspunkten är föreställningar om identitet, det som är manifest utgår från att söka termen identitet och uttalade utsagor om identitet, de latenta antaganden relaterar till aspekter inom manualen som kan tolkas som identitet genom teori. Om jag börjar med metoden kommer läsaren att förstå teorin och de olika identiteterna på ett bättre sätt än om jag hade gjort tvärtom. Följaktligen är meningen att läsaren ska kunna greppa identitetens betydelse för denna studie.

4.2 Avgränsning

Detta är en studie av amerikanska arméns manual för krig mot motståndsgupper.

Jag gör alltså inte en undersökning av den amerikanska armén som sådan, men denna studie kan ses som ett första steg mot att undersöka amerikanska armén och identitetsproblematiken. Att undersöka identitetsproblematiken kan anses som något högtravande men tanken bakom denna studie är att vara början på vidare forskning. Detta är en explorativ studie som ska lyfta frågan om identitet och krigföring samt förhoppningsvis öppna för fortsatt forskning.

4.3 Trovärdighet och överförbarhet

Ett sätt att uppnå trovärdighet är att noggrant beskriva analysarbetet och presentera citat i den studie som forskaren utför (Lundman och Hällgren i Graneheim 2012: 198). Det är min förhoppning att min beskrivning av analysarbetet är av den kvaliteten att den uppfyller detta syfte. Till detta kommer också en flitig användning av citat i analysdelen som är där för att lyfta fram förståelse, bidra till min argumentation och skänka studien trovärdighet.

Överförbarhet innebär att resultatet av en studie kan överföras till andra grupper eller situationer, att studien är överförbar till en annan kontext (Ibid). För att underlätta detta är det viktigt att ge en noggrann beskrivning av hur analysen görs.

4.4 Skriftliga källor

Skriftliga källor i form av dokument kan vara förfälskade, om de är äkta ska fastställas och inte tas för givet (Denscombe 2009: 301). Om det är ett internetbaserade dokument krävs det att webbplatsens trovärdighet undersöks (Ibid). I detta fall kommer dokumentet från amerikanska arméns egen webbplats. Det är den amerikanska arméns egen manual som ligger till grund för denna studie och den kommer från deras webbplats. Således är både webbplatsen och dokumentets ursprung fastställda. Manual är hämtad från amerikanska arméns egen hemsida:

http://armypubs.army.mil/doctrine/90_Series_Collection_1.html.

4.5 Varför publiceras manualen

En fråga som kan uppkomma är varför manualen är åtkomlig för alla, detta till skillnad från bland annat NATOs manual. Europa är inte vant vid krig och det kan vara så att hemlighållandet av NATOs manual beror på att den inte ses som allmänt intressant. Att den amerikanska arméns manual publiceras kan bero på att det finns en annan syn på krig i USA än vad det finns i Europa. USA är också van vid krigföring och olika krig mot olika fiender. Detta kan resultera i andra diskussioner och en annan syn på krig i USA än vad som finns i Europa. I denna kontext kan manualen förstås som ett sätt att visa att armén också gör humanitära insatser eller att visa på att det finns ett nationellt intresse för att armén ska göra de insatser som de gör. Det kan också ses som ett sätt att etablera ett paradigm, att alla amerikanska krig följer eller bör följa denna mall (Isaac 2008). Publiceringen av manualen kan också ses som en politisk handling. De förfaringssätt som manualen förmedlar måste användas av armé om den ska fungera i en värld i förändring. De militära och politiska ledare som inte kan eller vill ändra sig i enlighet med manualen är av begränsad nytta vid genomförandet av framtida krig (Ibid).

4.6 Etik

Etiska ställningstagande är en viktig del av forskningen. Det är viktigt att ingen kommer till skada på grund av en studie. I denna studie förkommer inga intervju- eller testpersoner som kan ta skada av publiceringen. Detta i likhet med andra dokumentanalyser som inte berör personer och dylikt i dess genomförande. Studien baseras på en manual som är publicerad både på internet och som tryckt bok, den innehåller inga personliga uppgifter om enskilda individer som publicering kan ge upphov till skada för.

5. Teoretiskt perspektiv på identitet

Ordet identitet kommer från latinets *idéntitas* som betyder den samme eller likhet i karaktär, och identiteten är svaret på vem jag är, vem vi är och vem de är (Stier 1998: 3). Identitet kan skapa ett ”vi och dem”, en skiljelinje mellan vem individen anser sig vara, den grupp som individen anser sig tillhöra och vad individen inte anser sig tillhöra. Enligt Steir har alla ett behov av en identitet och alla grupper, kulturer och samhällen är centrerade runt någon form av identitet (Ibid). Identitet kan vara en personlig identitet som är en *jag-upplevelse*, denna identitet kan utvecklas och förändras med tiden. En kollektiv identitet kan å ena sidan bygga på *upplevelser och erfarenheter* av en faktisk situation exempelvis familj, kön, ålder eller klass. Kollektiv identiteten kan vidare ses som existerande *föreställningar* och som också bygger på kön, ålder eller klass, exempelvis föreställning om nationalism (Linde-Laursen och Nilsson 1991: 15). Identitet inbegriper individens identitet och den eller de grupper som individen anser sig tillhöra. I denna studie är det främst den kollektiva identiteten som är i fokus. Nästa del kommer att förklara den kollektiva identiteten och dess funktion, den inleds generellt för att sedan bli mer specifik.

5.1 Kollektiva identiteter

En föreställning är en uppsättning begrepp och antaganden om exempelvis identitet. En känsla av en gemensam tillhörighet binder samman människor med varandra och skapar identifikation (Dahlstedt 2001). Kollektiv identitet innebär att individer i en grupp anser sig tillhöra samma sociala kategori. Genom social jämföring och kategorisering anser sig individer tillhöra gruppen. De som skiljer sig från dem är utanför gruppen. Att ha en kollektiv identitet innebär att individen liknar de andra i gruppen och att de ser på saker och ting utifrån gruppens perspektiv. Det brukar anses att gruppmedlemmar tänker lika och agerar lika, vilket medför en likformighet i tanke och agerande när det gäller att vara en gruppmedlem. Alla individer i gruppen behöver dock inte umgås med alla andra medlemmar av gruppen för att tänka lika och agera lika. En identifiering med gruppen aktiverar likheter i uppfattning och beteende (Burke and Stets 2009: 118). En gruppmedlem behöver dock inte vara avpersonifierad för att vara med i en grupp, det är snarare så att individen är en gruppmedlem och har dess identitet (Ibid). Gruppen kan vara en stor del av individens liv men det behöver inte innebära att individen bara har en identitet.

En identitet kan binda samman de som befinner sig innanför de gränser som sätts av en grupp. De som befinner sig utanför dessa gränser kan bli ställda utanför gruppens gemenskap. Men en motståndsidentitet är den identitet som genereras av de aktörer vars position eller sociala förhållande förlorar värde eller stigmatiseras av de dominerande i samhället. De som drabbas gör

gränsdragningar genom motstånd och överlever genom att vara i motsatsförhållande till institutioner i samhället. Detta kan resultera i en identitetskamp (Castells 2010: 8).

Kollektiv identitet kan förstås som en egen identitet över tid och att den har avgränsningar mot andra, detta resulterar i ett ”vi och dem” (Thörn 1997: 161). Den kollektiva identiteten inbegriper avgränsningar, inkluderar och exkluderar, men gränserna kan vara öppna (Ibid). Den kan också inbegripa fantasielement, vilket dock inte betyder att den kollektiva identiteten inte är verklig (Ibid). Konstruktionen av den sociala rörelsens kollektiva identitet har starka kopplingar till konflikt och sociala motsättningar (Ibid). Konstruktionen av en kollektiv identitet är en central punkt för sociala rörelser (vilket även inkluderar motståndsgupper). Skapandet av en kollektiv identitet, skapar också förutsättningar för ett kollektivt handlande, ett motstånd. Konstruktionen av en kollektiv identitet inkluderar manifestationer, att manifesteras kan ses som att synliggöra. Vare sig den sociala gruppen är våld eller icke-vålds grupp ger den uttryck för sin identitet genom olika manifestationer. Dessa manifestationer kan ta sig uttryck i form av demonstrationer och andra aktioner (Ibid). Detta gör att motståndsgruppens manifestationer kan vara intressanta för den amerikanska armén. De former av manifestationer som kan tillskrivas motståndsgruppen gör att de potentiellt kan bli identifierade. Amerikanska armén har en chans att skilja på motståndsgruppen från alla andra, de har möjligheten att definiera en klart identifierbar motståndare. Således kan ett potentiellt ”vi och dem” skapas utan någon odefinierad tredje part.

Av alla de krig mellan olika arméer och motståndsgupper, som inte amerikanska armén har varit inblandad i men som fått uppmärksamhet, har kriget i Algeriet under 1950-talet blivit uppmärksammat. Frantz Fanon studerade kriget i Algeriet och har gjort vissa slutsatser som kan vara relevant för min studie. Om invånare i ett land byter sin egen identitet mot den identitet som ett invaderande land har, uppstår inget motstånd mot invasionen (Fanon 2007: 185). Om det invaderade landets invånare däremot har en gemensam motståndare blir det inget internt bråk mellan landets invånare, deras antagonism riktas mot en gemensam motståndare i form av det invaderande landet (Ibid). Enligt Fanon finns det en nationalkänsla i bland annat arabvärlden som gör att de motsätter sig invaderande länder (Ibid). Det finns en nationell kultur som uttrycker nationens preferenser, syn på rätt och fel och dess ideal (Ibid). Dock påstår Fanon att de invaderande länder har en tro på att motståndsgupper styrs utifrån, frihetskamp och motstånd uppstår enligt dessa inte inom det invaderade landet, utan har sitt ursprung utanför landets gränser (Ibid).

5.2 Olika identiteter

Det finns en stor pluralitet av identiteter och även hybrida identiteter (Scholte 2005: 305), vilket komplicerar och berikar identitetsforskningen. Några, men inte alla, identiteterna som används inom sociologi och som kan vara av intresse för denna studie är de följande:

Religiös identitet kan ses som ett gemensamt socialt system av tro, världsåskådning, normer, värden och ett koncept om existens (Stier 1998: 81f). Denna identitet skapar också en känsla av tillhörighet, men är ofta förtryckt eller förbjuden i vissa samhällen. Religiös identiteten har varit och är fortfarande en orsak till krig och konflikt och visar på betydelsen som denna identitet har (Ibid). Religion kan också ha konkurrens av andra identiteter som exempelvis kultur och nationalism även om kultur och religion delvis kan ses som synonymer. Detta gör att det blir intressant att undersöka amerikanska arméns föreställningar om religion och dess relation till andra identiteter eller om de finner att allt är en fråga om religion.

Etnicitet som identitet innebär bland annat "självkategorisering, härstamning (i grupp), specifika kulturdrag (exempelvis språk), en social organisation för interaktion både inom gruppen och med personer utanför gruppen" (Linde-Laursen och Nilsson 1991: 350). Språk och etnicitet kan vara olika identiteter men de kan också ha beröringspunkter. Språk och etnicitet kan ses som olika identiteter, men olika språk är inte orsak för att utesluta någon från samma etniska identitet (ibid). Etnicitet är inte begränsat av språk men det är av intresse att undersöka om manualen tar fasta på språkets möjlighet som identitet. Det är mer troligt att manualen tar upp etnicitet, och det är intressant att undersöka vilken relation den har för motståndsgupper och vilken relation den har till andra identiteter.

En vanlig identitet som studeras inom samhällsvetenskapen är genus. Genusidentitet tillskriver män och kvinnor sociala roller, kulturell mening och förväntningar på hur de ska vara och agera (Stier 1998: 77). Könsidentitet är troligen inte den identitet som flest motståndsgupper använder. Dock kan den vara av intresse för att se vilka föreställningar som finns om denna vanliga sociologiska identitet från den amerikanska arméns sida.

Kulturell identitet betyder att någon sorts kultur är bas för identiteten. Kulturell identitet kan inkludera etnicitet, religion, genus, klass etc., dock är dessa identiteter kvalitativt annorlunda var för sig (Ibid). Kulturell identitet kan ses som ett system av normer, värderingar, vanor, symboler, folkliv etc. som bidrar med en referensram för befolkningen att förstå världen och bidrar med en grupp-känsla (Ibid). Men det behöver inte vara ett problem att leva med två kulturer, det går att skapa en identitet som integrerar båda kulturerna (Ibid). Kulturell identitet kan inbegripa ett helt

land men också en diaspora som bor i andra länder. Detta gör det till en effektiv identitet för en motståndsgrupp vilket också gäller för religion. Dock har en gemensam kultur begränsningar genom att den kan vara olika för olika etniska grupper i samma land.

En nationell identitet baseras på den abstrakta tanken om en nation vilket i sig är mångtydigt (Ibid). Denna identitet bygger på att en stor grupp definierar sig som en gemenskap anknuten till varandra genom ett gemensamt landområde, historia, medborgarskap och idépolitiska traditioner (Ibid). Identiteten skapar en kollektiv känsla av tillhörighet, ett ”vi och dem”. En nationell identitet har också potentiellt störst antal medlemmar eftersom det inbegriper hela landets befolkning. På det sättet är det en intressant identitet men ett land kan exempelvis vara uppdelat i etniciteter som hindrar detta från att fungera. Dock är det fortfarande en intressant identitet när det gäller krig.

Klassidentitet är baserat på en relation mellan individen och de strukturella villkoren i samhället (Ibid). Denna identitet skapar en känsla av tillhörighet och klasslojalitet men också en stratifierad position i en kapitalistisk ordning (Ibid). IRA bestod av ett stort antal medlemmar som hade arbetarklassbakgrund (Laqueur 2002: 94) vilket kan påverka som en identitet. Andra grupper som hade till mål att störta ett kapitalistiskt system som exempelvis röda arméfaktionen i Tyskland hade inga medlemmar med arbetarklassbakgrund (Ibid). Det behöver således inte vara en ”genuin” klassidentitet som driver en grupp. Även om klassidentitet inte är en vanlig förekommande identitet för dagens motståndsgupper i krigssituationer, behöver det dock inte betyda att den helt har försvunnit.

Rasidentitet är ett problematiskt begrepp i svensk forskning men är vanligt förekommande i engelskspråkiga texter. Ras kan ses som ett socialt skapat begrepp som inkluderar myter om skillnader, överlägsenhet eller underlägsenhet (Stier 1998: 85f). Denna identitet kan också inkludera en självdefinition av ras men också en definition gjord av andra. Olika raser i ett land kan identifiera sig med varandra trots att de anses vara olika, exempelvis på grund av diskriminering eller social ojämlikhet som drabbar dessa grupper (Ibid). Således kan denna identitet vara av intresse för studien genom att diskriminering eller social ojämlikhet kan leda till motstånd. Den är också intressant att ras i sig kanske inte är avgörande. Det kan betyda att de olika grupperna sluter sig samman på grund av förtryck och inte på grund av en specifik rasidentitet.

Det ska betonas att detta inte är en fullständig uppräkningslista över alla upptänkliga identiteter. Identiteterna ovan kan däremot ses som några av de vanligaste identiteterna och fungerar som en form av mall för analysen. Metoden utgår från att jag använder dessa identiteter samt söker efter

andra identiteter som kan tänkas finnas i manualen. Utgångspunkten är de föreställningar som kan finnas om motståndgruppen och identitet.

6. Analys och Resultat

6.1 Manualen

Empiri i denna studie är som tidigare sagts den amerikanska arméns manual för bekämpning av motståndsgupper: *FM 3-24.2, FM 90-8, FM 7-98, Tactics in Counterinsurgency*. Manualen, på 300 sidor, är uppdelad i åtta kapitel med olika inriktningar som avhandlar arméns position och deras syn på motståndsgupper. Det finns också ett appendix som innehåller några författares fallstudier om motståndsgupper. Manualen är till för att beskriva och förklara hur armén ska bekämpa motståndsgupper och gäller för alla som tjänstgör i amerikanska armén. Manualen tar bland annat upp historiska händelser och hur andra arméer har handskats med situationerna som har uppkommit. Manualen använder sig delvis av antropologisk och sociologisk kunskap, bland annat i form av frågor som ska ställas för att analysera ett samhälle även om de inte har några hänvisningar till källor (FM 3-24.2, FM 90-8, FM 7-98 2009: 33). Detta kan innebära att samhällsvetenskaplig kunskap ligger till grund för kampen mot motståndsgupper. Manualen föreslår också att armén ska använd sig av antropologer för att få kunskap om hur de kan lösa konflikter i det land där de intervenerar (Ibid).

6.2 Föreställningar om motståndsgruppens identitet

Detta stycke ska försöka förklara följande fråga: Vilka föreställningar om identitet framkommer i den amerikanska arméns manual för bekämpning av motståndsgupper. Jag kommer att börja generellt för att sedan gå på djupet.

6.3 Motståndsgruppen och grundläggande faktorer

I denna studie är det de föreställningar som finns om motståndsguppen i den amerikanska arméns manual som avses. I manualen framställs motståndsgupperna som grupper som kan ha likheter med andra motståndsgupper även om varje motståndsgrupp är unik. Detta kan göra att de kan vara förutsägbara i sitt agerande:

Although each insurgency organization is unique, there are often similarities among them and knowing the commonly accepted general patterns or strategies of insurgency helps in predicting the tactics and techniques they may employ against the government (ibid: 54).

Enligt manualen är det centrala, för den amerikanska armén, att skaffa sig befolkningen stöd. Detta involverar en kamp mot motståndsgupperna som ses som hot mot befolkningens trygghet och

säkerhet. Till detta kommer det faktum att det kan finnas andra organisationer etc. som gör "slagfältet" komplicerat, det finns inte en fiende som är lätt och enkel att hitta och döda. Det kan finnas olika faktorer till stridigheter, och det kan dessutom finnas olika motståndsgupper och olika etniska grupper. Att det kan finnas flera motståndsgupper, organisationer och etniciteter visar på att det finns en insikt att det är en komplex situation som den amerikanska armén kan hamna i. Men den komplexa situationen slutar inte med detta, att försöka identifiera motståndsgruppens specifika identitet som skiljer dem från andra verkar inte vara möjligt. Nästa avsnitt visar också på att motståndsgruppen kan vara svårare att identifiera än vad amerikanska armén har tänkt.

6.4 Motståndsgruppens specifika identifikationer

En motståndsgrupp är i grunden en grupp som använder våld för att uppnå sina mål. Detta är en enkel definition, men manualen tillägger också att det föreligger politiska mål i denna definition:

INSURGENCY ... This is an organized movement aimed at the overthrow of a constituted government through use of subversion and armed conflict. The key distinction between an insurgency and other movements is the decision to use violence to achieve political goals. An insurgency is typically an internal struggle within a state, not between states (ibid: 13).

Motståndsgrupporna ses således som våldsanvändare och detta i syfte att uppnå politiska mål. De är vanligtvis verksamma inom ett land, och innebär inte att ett land för krig mot ett annat land. Deras syfte är att försvaga regeringen genom en långvarigt politisk och militär kamp. "Insurgency", vilket betyder uppror, kan ha många orsaker. Enligt manualen kan det vara politiska rörelser som har verkliga eller upplevda missförhållande, men det kan också bero på att en grupp känner sig försummad av regeringen vilket kan leda till utanförskap: "Insurgencies are political movements that result from real or perceived grievances, or neglects that leads to alienation from an established government" (ibid: 43). Den politiska delen kan vara svår att definiera men kan förstås som kampen om inflyttande över vad som händer i ett land.

Det kan således finnas legitima skäl till en motståndsgrupps kamp, även om det är en väpnad kamp. Detta borde också innebära att det går att identifiera de motståndsgupper som kämpar för att uppnå ett mål som innebär att missförhållandet blir upphävt. Andra motståndsgupper, de som inte slåss för att avskaffa ett missförhållande skulle således kunna särskiljas från dessa motståndsgupper. Det finns dock ingen uttalad ansats att göra denna åtskillnad. Manualen sammanför alla de som stöder motståndargruppen:

Active Support... Active supporters provide open sympathy to the movement, participate in legal insurgent activities, such as strikes, find new recruits, and may transition to being an active element of

the insurgency such as guerrillas, underground, or auxiliary. Active supporters are usually central to the insurgency's propaganda efforts (ibid: 50).

Stöd som är lagligt motstånd, som bland annat strejker, anses vara en del av motståndsgruppens kamp. Det blir svårt att identifiera och särskilja vanliga strejkaktioner från strejkaktioner som är specifika för motståndsgruppen. Alla som strejkar kan bli misstänkliggjorda och det blir svårt att avgöra vem som är fienden och vem som inte är det. Allas rätt att protestera blir till en manifestation av motstånd mot en regering och den amerikanska armén. Om det inte går att skilja på motståndsgruppens manifestationer av sin identitet och andra grupper, har den amerikanska armén problem att identifiera fienden. Alla "som inte är med oss behöver inte nödvändigtvis vara emot oss", det kan finnas olika skäl till att delta i en demonstration.

En annan del av motståndsgruppens identitet är deras mål, vilka kan vara både legitima men också illegitima. Motståndsgruppers mål kan vara frihet från en kolonialmakt, eller en kamp mot politiska, etniska eller religiösa motståndare. Centralt för en motståndsgrupp är omfördelning av makt. Detta innebär ofta störtandet av en regering, etablerandet av ett autonomt nationellt territorium, att en utländsk ockupationsmakt drar sig ut ur landet, politisk medgivande eller eftergifter.

Således finns det en uttalad ambivalens. Motståndsgrupperna kan kämpa för att rätta till missförhållanden men de kan också (enligt amerikanska armén) vilja störta en legitim regering. Det finns också andra påståenden som framställer motståndsgrupperna i negativa termer.

Motståndsgrupper anses försöka att manipulera och kontrollera hur de själva framställs. De framgångsrika motståndsgrupperna anses också försöka att framstå som moraliskt överlägsna: "Successful insurgents strive to seize the moral high ground on any counterinsurgent mistakes, both real and perceived" (ibid: 17).

Motståndsgrupper kan använda olika former av uttryck för sitt motstånd. Om man vill störta en regering så kan detta klassas som omstörtande verksamhet. Enligt manualen finns det olika former av motstånd mot regering som kan användas och som klassas som omstörtande:

Subversive activity is anyone lending aid, comfort, and moral support to individuals, groups, or organizations that advocate the overthrow of incumbent governments by force and violence... All willful acts that are intended to be detrimental (skadligt, min anm.) to the best interests of the government that do not fall into the categories of treason, sedition, sabotage, or espionage are subversive activity (ibid: 61).

Omstörtande verksamhet kan innebära en rad olika "saker", vilket även inkluderar moraliskt stöd och tröst. Den omstörtande verksamheten kan definieras som all handling som riktar sig mot

regering. Manualen börjar med att beskriva våld och sedan all handling som är emot regeringen bästa intresse, vilket kan innebära allt så länge det inte är specificerat. Detta lämnar då få övriga uttryck av missnöje mot regeringen. De grupper i samhället som vill visa sitt missnöje kan således bli identifierade som en del av med motståndgruppen, vare sig de är det eller ej.

Manualen tar upp vålds- och icke-våldsaktioner: "Successful insurgents use nonviolent tactics in conjunction with violent tactics... Nonviolent tactics include, but are not limited to: Demonstrations, Denial and Deception, Hoaxes, Infiltration, Strikes" (ibid: 61). Motståndsgруппerna ses som våldsanvändare och detta i syfte att uppnå politiska mål. Motståndsgруппer alternerar också våld med icke-våld vilket gör att *alla* aktioner mot en regering kan ses som uttryck för en motståndsgрупп. Det kan därför vara svårt att skilja motståndsgруппer från andra grupper i samhället som motsätter sig regeringen. Alla som demonstrerar eller är emot regeringen eller något specifikt beslut kan således ses som en motståndsgрупп. Alla kan bli identifierade som en del av motståndsgруппen vare sig de är en del av den, sympatiserar med den eller något av dess eventuella mål. En demonstration kan också vara en årligt återkommande manifestation som inte har någon direkt koppling till en motståndsgрупп.

Manualen identifiera motståndsgруппer tillsammans med milis, gäng, utländska agenter, kriminella och terrorister: "INSURGENT ... This refers to any group illegally impeding the functions of the government, such as insurgents, militias, gangs, criminals, foreign agents, and terrorists" (Ibid). Motstånd och motståndsgруппer klumpas ihop med kriminella och terrorister. Motståndsgруппer anses också ha starka kopplingar till kriminella eller är till och med kriminella själva: "Many insurgencies have degenerated into criminality" (ibid: 60). Således är inte steget långt från motståndsgруппer till kriminella, enligt manualen. Att många motståndsgруппer har blivit kriminella insinuerar att motståndsgруппer är kriminella. Således kan manualen åstadkomma en förskjutning av motståndsgруппens identitet, från en kamp för att rätta till ett missförhållande till kriminalitet.

Att skrämna och tysta ner sina motståndare, anses som något motståndsgруппer *gör* snarare än att de *kan* tysta ner eller skrämna: "Intimidating the Population... By attacking vocal opponents and certain types of individuals, such as teachers, the insurgents seek to frighten the population" (Ibid). Enligt manualen tar motståndsgруппer ofta till våld och terror. Manualen anser att kompetenta och dugliga motståndsgруппer använder sig av terror eller tvång. Om de inte får medhåll eller aktivt stöd försöker de att söka passivt stöd genom andras tystnad: "Competent insurgents try to gain support for the insurgent movement through... coercion, or by causing terror. If they cannot gain active support, they will seek passive support such as silence" (ibid: 46).

Det finns en föreställning att motståndsggruppen bland annat får sitt stöd genom befolkningens tystnad. Dock kan det finnas fler orsaker till passivt stöd än bara tvång, befolkningen kan lika gärna stå mellan två liknande val och välja att inte göra något val. Befolkningen kan ge sitt stöd om de identifierar sig mer med motståndsggruppen än vad de gör med regeringen eller armén. Det tysta stödet skulle kunna ges om befolkningen identifierar sig specifikt med motståndsggruppen, men också om de har generella likheter med motståndsggruppen som de inte anser sig ha med regeringen eller den amerikanska armén. Dock uppmärksammas inte detta, vad som däremot uppmärksammas är att motståndsggruppen kan använda sig av terror. Terror blir ett sätt att identifiera motståndsggruppens förehavande. Det uttrycks att motståndsggrupper kan använda terror och när motståndsggrupperna gör det anses det vara för att provocera regeringen och armén att överreagera med resultatet att befolkningen blir upprörda och ger sitt stöd till motståndsggrupper:

Since a COIN (COIN = kamp mot motståndsggrupper min anm.) fight is the fight for the population, often the intent of insurgents using terrorism or guerrilla warfare is to cause a heavy-handed response to attacks on the part of the COIN force or HN (regeringens. min anm.) security force. These responses will often drive the population to support the insurgency (ibid: 47).

Således borde detta betyda att befolkningen identifierar sig med dem som skadar dem minst. Om regeringen använder övervåld skadar de befolkningen mer än vad motståndsggruppen gör, vilket resulterar i att befolkningen identifierar sig mer med motståndsggruppen. Dock borde detta gälla om motståndsggruppens terrordåd främst riktar sig mot regeringen och inte befolkningen. Det är också möjligt att terrordåd kan framkalla stöd från de som har samma identitet som de som utför terrordådet, exempelvis på grund av att de också är utsatta för förtryck. Terrordåd kan å andra sidan framkalla motstånd mot motståndsggruppen eftersom de flesta ser det som enbart ett terrordåd. En annan möjlighet är att terrordåd kan framkalla stöd från fiendens fiende som ser att deras fiende blir skadad, andra länder som exempelvis skulle kunna dela identitet med motståndsggruppen men inte med regeringen.

Utöver våld och terror anses motståndsggrupper också söka stöd genom politiska eller religiösa löften. Det är olika grupper som anses svara på dessa metoder, bland annat stammar, etniska grupper etc. Men olika grupper i samhället kan ge stöd till motståndsggruppen och detta utan att vara utsatt för tvång. Befolkningen kan göra sitt val utifrån sin religiösa, etniska eller annan identitet som de anser sig stå nära. Enligt manualen försöker dock motståndsggrupper öka motsättningar mellan olika grupper i samhället:

Most insurgencies attempt to increase friction between different groups in a society and to gain or increase support from any group that shares common elements with the insurgency. These groups may be

aligned along racial, ethnic, religious, or social lines. Language... or tradition can also be a reason for alignment. Religious influences often play a major role in the sociological factors that affect the insurgent (ibid: 16).

Religion anses således vara den faktor som påverkar motståndsgupper mest. Utöver detta kan motståndsgupper få stöd från etniska, rasmässiga, sociala eller språkliga grupper i samhällena. Det kan finnas många olika grupper i ett samhälle, vilka identiteter som kan finnas ska besvaras i nästa del.

6.5 Vilka identiteter kan urskiljas

Jag vill i detta stycke försöka att förklara följande fråga: Vilka identiteter är det som kan urskiljas i den amerikanska arméns manual? Precis som i föregående stycke kommer jag att börja generellt för att sedan gå in på det som är mer specifikt.

6.6 Vilka identiteter förekommer

Enligt manualen söker motståndsgupper inte stöd utanför de med samma identitet. Detta kan dock vara problematiskt eftersom samarbete mot en gemensam fiende kan förena olika grupper i ett gemensamt motstånd oberoende av gruppernas individuella identitet:

IDENTITY-FOCUSED STRATEGY ... The identity-focused strategy mobilizes support based on the common identity of religious affiliation, clan, tribe, or ethnic group. In this strategy, legitimacy and popular support are tied to their identity. Communities often join the insurgent movement as a whole, bringing with them their existing social or military hierarchy (ibid: 56).

Enligt manualen för den specifika identiteten med sig existerande hierarkier inom gruppen, vilket kan göra att sammanhållningen i hela gruppen är mer sammansvetsad än vad den skulle vara om det var en ny grupp som skapades. I samhällen som inte är sekulariserade kan religion vara grunden i alla organisationer och dess hierarkier, vilket gör att hela samhället potentiellt kan vara involverat med motståndsgruppen. Identiteter kan baseras på religiösa faktorer, som dels är en av de vanligaste debatterade faktorerna och en av de identiteter som troligtvis inkluderar störst antal människor.

Men identitet kan också baseras på klan, ras, stam, religion, etnicitet, provins och region, klass, arbete (sysselsättning) traditioner och språk enligt manualen. Tyvärr förklaras detta inte i detalj i manualen, vilket också gör att det blir svårt att beskriva amerikanska arméns föreställningar om dessa identiteter. Etnicitet är dock ofta omnämnd som en faktor till oroligheter och således ansedd som viktig. Av intresse är också att språket lyfts fram som identitetsskapande vilket tyder på att det finns en förståelse för att samhällen kan bygga på såväl olika språk som etnicitet. Det är dock den

religiösa identiteten som lyfts fram som en av de viktigaste och som förklaras i detalj. Religiös identitet kan ses som ett gemensamt socialt system av tro, normer och värden. En liknande definition har manualen när det kommer till religiösa fundamentalister:

Religious fundamentalism is defined as a belief in the infallibility of holy scriptures, absolute religious authority, and strict adherence to a set of basic religious principles without any compromise with modern life (ibid: 15).

Manualen menar alltså att de religiösa fundamentalisterna inte kompromissar med sin religiösa övertygelse som kan stå i motsats till det moderna. Med modern menas troligen sekularisering och västerländsk livsstil. Den religiösa identiteten skapar dock en känsla av tillhörighet, men kan vara förtryckt eller förbjuden i vissa samhällen. Det är intressant att armén uppmärksammar att eventuell marginalisering av religionen kan leda till ett förvärrat läge. Även om det kanske inte efterlevs i alla krigssituationer finns medvetenheten om det. Att en problematisk situation förvärras innebär ett problem för de inblandade vilket också involverar den amerikanska arméns försök att behärska situationen. Den religiösa identiteten anses vara en orsak till konflikt och följande citat visar på betydelsen som denna identitet har enligt amerikanska armén:

Most identifiable insurgent ideologies have been ... Religious extremism...and can be defined by strict adherence to a set of religious principles and the rejection of compromise. These ideologies are often energized by inequities in social, political or economic development and further helped by counterinsurgent attempts to marginalize religious issues (ibid: 48).

Även om en religiöst grundad identitet är en viktig identitet att uppmärksamma så är det inte den enda som kan orsaka oroligheter. Även etnicitet uppmärksammas tillsammans med religion som de primära grunderna för de identiteterna som ligger eller kan ligga bakom oroligheter. Etnicitet som identitet innebär bland annat en självkategorisering, härstamning och specifika kulturdrag som exempelvis språk (Linde-Laursen och Nilsson 1991: 350). I manualen har etnicitet skärningspunkter med andra identiteter och kan ha en påverkan på samhället, dock så finns det ingen djupare förklaring av hur de definierar etnicitet.

Traditioner skulle kunna tolkas som en kulturell identitet och kan ses som latent underförstådd: These groups may be aligned along ... tradition .. can also be a reason for alignment (FM 3-24.2, FM 90-8, FM 7-98 2009: 16). Kulturell identitet kan ses som ett system av normer, värderingar, vanor, etc. som bidrar med en referensram för att förstå världen och bidrar med en grupp-känsla. Manualens definition av kultur har likheter med samhällsvetenskapens definition av kultur. Kultur kan också ses som en övergripande identitet och där olika identiteter ingår eller påverkas.

Kultur anses som en övergripande identitet som kan inkludera organisationer, religioner och andra identiteter och således inbegripa hela det berörda landet. Men kultur avses också ha en koppling till hur män och kvinnor ska behandlas. Manualen anser att amerikanska armén måste ta sig i akt för att undvika fördomar. Även om detta kanske inte efterlevs i de situationer som faktiskt uppstår är det en förekommande notering från arméns sida. Det som också är intressant är de noteringar som görs om att olika kulturer har olika syn på kvinnors och mäns relationer och de implikationer detta kan ha för armén: "Typical search teams are organized in two- to three-Soldier teams. Female Soldiers are a proven combat multiplier during search operations, because few cultures tolerate males searching females" (ibid: 135). Detta kan tyda på ett försök till kulturell förståelse från amerikanska arméns sida. Olika kulturer kan ha olika implikationer för den amerikanska armén. Det finns också tydligt deklarerat i texten att kulturell förståelse är eftersträvansvärt för armén: "Cultural understanding also includes Soldiers who are aware of regional sensitivities regarding gender, race, local observances and local perception of the US and its allies" (ibid: 37). Här framkommer att ras och kön är av intresse för den amerikanska armén men det verkar inte vara det viktigaste eftersom detta är en av få gånger som kön som sådant framkommer. Genus är en vanlig identitet som studeras inom samhällsvetenskapen men i manualen finns inte genus med som en egen identitet. Kön och hur kvinnor behandlas anses som underordnat kulturen och ses inte som en egen identitet.

Av de nämnda identiteterna är det religion som är av speciellt intresse för den amerikanska armén. Det är dock inte enbart religion som är anses som identitetsskapande. De klart uttryckta formerna av identitet som manualen tar upp baseras således på klan, ras, stam, religion, etnicitet, provins/region, klass, arbete (sysselsättning), språk. Till detta kommer kultur som kan tolkas som identitetsformande. Det finns således olika identiteter att vara observant på. Hur de olika identiteterna relaterar till varandra är fokus för nästa del.

6.7 De olika identiteternas relation till varandra

I detta avslutande stycke vill jag försöka att förklara den sista frågan som jag har: Hur relateras de olika identiteterna till varandra. Till skillnad mot de föregående styckena är jag mer specifikt redan i inledning eftersom det är en fördjupning av föregående stycke.

Manualen är inte endimensionell när det gäller identitet, det finns också ett intresse för olika konkurrerande identiteter. Detta gäller bland annat de etniska identiteterna vilka kan konkurrera med varandra, så väl som att andra grupper som är eller kan vara involverade. Amerikanska armén, har i likhet med Anthony Giddens, tagit fasta på varning om att länder med många etniciteter kan vara på randen till inbördeskrig: "threats may, in fact, predominate in the future as traditional power

centers shift, suppressed cultural and ethnic rivalries surface” (FM 3-24.2, FM 90-8, FM 7-98 2009: 68). Det är dock den identitet som de stora grupper har som är av intresse för den amerikanska armén. Vilka allianser och samarbeten som finns är viktiga frågor. Vissa identiteter kan vara primära medan andra identiteter kan vara sekundära.

Denna kunskap kan vara av högsta betydelse om amerikanska armén ska vinna ett krig mot en motståndsgroup. Tidigare i studien konstaterades det att religion är en av de viktigaste identitetsskapande faktorerna för en motståndsgroup. Att den religiösa identiteten kan bli en primär identitet och bli eller vara drivkraften hos en motståndsgroup konstateras också i följande citat. Citatet nedan visar också att det anses att den religiösa identiteten kan ge motståndsguppen stöd från andra grupper och nationer som har samma religiösa identitet:

RELIGION ... While religion is often a primary identity, it can become important enough to be a considered a separate identity unto itself. In this way, religious fundamentalism or extremism can become a root cause of an insurgency in and of itself. External groups with similar extremist religious views as the insurgents may assist (ibid: 29).

Det externa stödet är tvärtemot Fanons antagande om att ockupationsmakter tror att motståndsgupper styrs utifrån (ett annat land). Detta kan bero på de religiösa förtecken många oroligheter har haft: Afghanistan, Indien - Pakistan, Nordirland, IS i Syrien etc. Sedan slutet av 1940-talet har det funnits inslag av religiösa motsättningar i oroligheter och krig men det är inte en nödvändighet. Naxaliterna i Indien är en av de få kommunistiska motståndsgupperna som finns och är ett bevis för att religion inte behöver vara en nödvändighet för oroligheter eller motståndsgupper.

Religiös och etnisk identitet ger passivt stöd som kan övergå i manifest stöd och kan göra att ett krig och en krigssituation eskalerar vilket kan få förödande följder för armén eller motståndsguppen. Uppdelning mellan olika kulturer, religioner etc. ger fördelar men också nackdelar för en motståndsgroup, enligt manualen. Detta betyder att det också går att använda dessa nackdelar och svagheter mot en motståndsgroup:

Cultural, religious, tribal affiliation and other demographic factors ... affect all participants in an operational environment. How insurgents and counterinsurgents adapt to these realities creates advantages and disadvantages for each ... Tribal, religious, or other affiliations, which may have tremendous effect on the local populace's willingness to support an insurgency, or where people and insurgents can expect sanctuary or will avoid (ibid: 49).

En annan intresserat observation är att den amerikanska armén har tagit fasta på så väl historiska som nutida skäl till motståndsgruppers kamp. Det är inte enbart dagens etniska och religiösa identiteter som är en drivkraft, det har också varit kampen mot kolonialmakter. Detta gör att det kan bli komplicerat i mångt och mycket. Det finns olika identiteter som kan vara grunden för ett motstånd, det kan vara eller har varit motstånd mot en kolonimakt men slagfältet kan också bestå av olika motståndsgupper som så väl slåss mot varandra som att de slåss mot den amerikanska armén. Sammantaget finns det således olika identiteter som konkurrerar med varandra och som kan konkurrera med en gemensam kulturell identitet i ett samhälle: "Common cultural challenges include the following: ... Influence from competing loyalties (ethnic, religious, tribal and political allegiances)." (ibid: 227). Detta har dock kopplingar med den nationella kulturella identiteten som Fanon förespråkar som en ideal identitet för ett motstånd. En motståndare för den religiösa motståndsgruppen kan dock vara den egna nationen: "As nation-states struggle to provide for their people, some of the dissatisfied population, as a backlash against globalization, will turn to religious fundamentalism to provide those needs that the nation-state cannot" (ibid: 15).

Religion anses viktigare än nationen eftersom nationen inte kan tillgodose de behov som kan finnas. Nation och nationalism har dock två sidor i manualen. Å ena sidan kan motståndsgruppen vara ute efter att skapa ett eget autonomt nationellt territorium vilket dock inte behöver innebära nationalistisk identitet, den kan vara baserat på religion. Å andra sidan kan nationalism vara lösningen på problemet med alla andra identiteter och deras påverkan på stabiliteten i ett samhälle:

Ethnic, historical, political, racial, religious, social, and territorial turmoil may contribute to cycles of violence in the Host Nation so intractable that it will take establishing discipline, a code of honor, patriotic nationalism .. to break this societal norm (ibid: 227).

En nationalistisk identitet kan således ses som användbart för att stävja motståndet i samhället och möjligen som en del av en framtida lösning för att det inte ska uppstå problem i landet ifråga. Nationell identitet baseras på den abstrakta tanken om en nation vilket i sig är mångtydigt och bygger på att en stor grupp definierar sig som en gemenskap anknutna till varandra genom ett gemensamt landområde, historia etc. (Stier 1998: 83). Identitet skapar en känsla av tillhörighet, ett "vi och dem". I detta fall är det mest ett gemensamt vi som verkar åsyftas. Sammantaget har den amerikanska armén således en insikt i att det finns många olika identiteter men också ett intresse i att använda exempelvis nationalism för att stävja oroligheter. Det som återstår nu är att jag ska diskutera sammanfattning och slutsatser, detta är fokus för följande del av denna studie.

7. Sammanfattning och slutsats

Krig är en extrem situation, det går dock att undersöka sociologiskt. Carl von Clausewitz underströk att befolkningen och sociala aspekter i ett land är viktiga i ett krig och att de blir avgörande (Downs 1971: 42f). I den amerikanska arméns manual finns tecken på att även de anser att detta är viktigt. Amerikanska armén har en föreställning om att människor kan ha olika identiteter och tillskriver inte enbart en enskild identitet till människor även om de har en överbetoning på religiös identitet.

Min första fråga handlar om vilka föreställningar om identitet som framkommer i den amerikanska arméns manual för bekämpning av motståndsgupper: Motståndsguppen är svår att skilja från andra som gör motstånd eller protesterar. Motståndsgupper identifieras som våldsanvändare och som ett hot mot befolkningens trygghet och säkerhet. Det kan finnas flera motståndsgupper samtidigt som motståndsgupper klumpas ihop med milis, gäng, kriminella, utländska agenter och terrorister. Enligt manualen använder sig kompetenta motståndsgupper av terror eller påtryckningar. Om de inte får medhåll/aktivt stöd försöker de att söka passivt stöd genom att andra är tysta. Det anses att de tystar motståndare och skrämmer befolkningen, inte att de kan göra detta, snarare att detta är det som motståndsgupper gör.

Enligt manualen försöker motståndsgupper att öka motsättningar mellan olika grupper i samhället (religiösa, etniska). Motståndsgupperna kan vara politiska rörelser som vill åtgärda verkliga eller upplevda missförhållande, exempelvis att de är försummade av regeringen vilket kan leda till utanförskap, frihet från en kolonialmakt, en kamp mot politiska, etniska eller religiösa motståndare. Stöd som är lagligt motstånd, bland annat strejker, anses vara en del av motståndsgruppens kamp. Det är också problematiskt att allt motstånd som riktar sig mot regering/stat kan ses som felaktigt. Meningen med den amerikanska arméns aktioner är att komma åt motståndsguppen. Eftersom alla som demonstrerar blir misstänkliggjorda, kan resultatet bli att alla regimkritiker och oliktänkande riskerar att skadas i stället för motståndsguppen. Amerikanska armén skaffar sig i så fall ännu fler fiender genom att inte identifiera motståndsguppen på rätt sätt.

Min andra fråga handlar om vilka identiteter som kan urskiljas i den amerikanska arméns manual: De uttryckta formerna av identitet som manualen tar upp är klan, ras, stam, religion, etnicitet, provins och region, klass, arbete (sysselsättning), språk. Till dessa kan det också hävdas att kultur och nationalism ses som identiteter. Klass, stam, ras, språk, geografisk plats och arbete (sysselsättning) som identitet går manualen inte djupare in på eller diskuteras inte i någon större utsträckning i manualen. Det är den religiösa identiteten som anses som en av de mest intressanta. Detta kan bero på att religion och etnicitet är de identiteter som tillskrivs som mest relevanta när det

gäller krig och oroligheter. Religiös identiteten och etnicitet är de identiteter som är mest troliga att vara bakomliggande faktor för oroligheter och krig, enligt manualen, men det är bara religion som beskrivs i detalj. Religion är det primära fokus för amerikanska armén vilket kan vara ett problem. De andra identiteterna kan vara lika viktiga beroende på situation och kontext. Tidigare forskning har konstaterat att armén har också tagit fasta på att motståndsgupper har förändrats under åren, från att ha varit bland annat maoister till att ha andra identiteter i dag. Det specificeras dock inte vilka dessa identiteter är, det har denna studie bidragit med. Vad som denna studien inte har åstadkommit är vilka identiteter som motståndsguppen själva tillskriver sig eller använder, vilket kan vara skäl till fortsatt forskning.

Även om kultur och nationalism inte anges specifikt som identitet är närvaron av sociologisk och antropologisk kunskap i manualen en faktor som tillsammans med det sätt som de används en komplett lista på de vanligaste identiteterna. Till detta kommer också att kön finns omnämnda på ett sätt som för tankarna till samhällsvetenskapen, även om de inte diskuteras i någon djupare analys. Skälet till frånvaron av kön och genus kan vara att detta inte är något som amerikanska armén ser som ett hot för dem. Genus och kön som identitet ses inte som en fristående eller konkurrerande identitet i förhållande till de andra identiteterna. I manualen ses genus och kön som avhängig av kulturen.

Min tredje fråga handlar om hur de olika identiteterna relateras till varandra i den amerikanska arméns manual. Svaret är att i den kulturella identiteten ses som en övergripande identitet. Dock kan denna identitet utmanas av bland annat religion och etnicitet. Enligt manualen kan en lösning på oroligheter inom ett land vara att använda en nationalistisk identitet för att överbrygga etniska, religiösa och andra motsättningar. Detta liknar Fanons idé om den nationella kulturens möjlighet att ena ett lands befolkning mot en invaderande armé, skillnaden är att denna manual ska hjälpa en invaderande armé att hindra motståndsgupper att lyckas.

8. Litteratur

- Aggestam, Karin och Höglund, Kristine (red) (2012) *Om krig och fred*. Studentlitteratur
- Berglez, Peter & Olausson, Ulrika (red.) (2009) *Mediesamhället. Centrala begrepp*. Studentlitteratur
- Bergstrand, Johan (2013) *Den väpnade revolutionens socialpsykologi*. Växjö Universitet
- Bergstrand, Johan (2015) *NATO och Motståndsgupper: vilka funktioner har kommunikation, propaganda, narrativ och identitet*. Göteborgs Universitet
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2012) *Textens mening och makt, metodbok i samhällsvetenskaplig text-och diskursanalys*. Studentlitteratur
- Blumer, Herbert (1969) *Symbolic interactionism: perspective and method*. Prentice-Hal
- Burke Peter J. and Stets, Jan E. (2009) *Identity theory*. Oxford University Press
- Castells, Manuel (2010) *The power of identity*. Chichester : John Wiley & Sons, Ltd., 2010
- Corum, James S. (2007) *Rethinking US Army Counterinsurgency Doctrine*. Contemporary Security Policy, 28:1, 127-142
- Dahlstedt, Magnus (2001) *Sociologisk Forskning* Vol. 38, No. 3/4, Internationell migration och etniska relationer (2001), pp. 40-70
- Denscombe, Martyn (2009) *Forskningshandboken, för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Studentlitteratur
- Downs, Robert B. (1971) *Världsberömda böcker*. Bokförlaget Robert Larsson
- Ehnmark, Anders (1968) *Guerrilla*. Norstedts
- Esaiasson, Peter et al (2012) *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Norstedt
- Fanon, Frantz (2007) *Jordens fördömda*. Leopard förlag
- Fairclough, Norman, (2001) Critical discourse analysis as a method in social scientific research. I: R.Wodak & M.Meyer (red.): *Methods of Critical Discourse Analysis*. London: Sage.
- Foucault, Michel (2003) *Övervakning och straff*
- Giddens, Anthony (1999) *Modernitet och självidentitet, självet och samhället i den senmoderna epoken*. Daidalos
- Giddens, Anthony (2001) *Sociology*. polity press
- Giljen, Nils och Grimen, Harold (1993) *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. Daidalos

- Gonzalez, R. J. (2007), Towards mercenary anthropology? The new US Army counterinsurgency manual FM 3–24 and the military-anthropology complex. *Anthropology Today*, 23: 14–19.
- Horne, Alistair (1977) *A Savage War of Peace: Algeria 1954-1962*, New York Review
- Huberman et al (1968) *Regis Debray and the Latin American revolution*. Modern reader
- Hässelberg, Alfred och Allen, Sture (1987) *Svensk ordlista*. Almqvist och Wiksell läromedel
- Janesick, Valerie (2004) *Oral History*. London, SAGE
- Joas, Hans (2003) *War and modernity*. Polity Press
- Isaac, Jeffrey C. (2008) *The New U.S. Army/Marine Corps Counterinsurgency Field Manual as Political Science and Political Praxis Perspectives on Politics*.
- Kretchik, Walter E. (2011) *U.S. Army Doctrine: From the American Revolution to the war on terror*. University press of Kansas
- Larssons, Håkan (2012) *Är militären maktlös? Fallstudie av maktens organisering*
- Laqueur, Walter (2002) *The new terrorism, Fanaticism and the arms of mass destruction*. Phoenix press
- Liedman, Sven-Eric. (1980) *Surdeg. En personlig bok om idéer och ideologier*. Författarförlaget
- Lilja, Mona & Vinthagen, Stellan (red.) (2009) *Motstånd*. Liber
- Linde-Laursen, Anders och Nilsson, Jan Olof (1991) *Nationella identiteter i nordn – ett fullbordat projekt?* Nordiska rådet
- Lundman, Berit och Hällgren Graneheim, Ulla (2012) Kvalitativ innehållsanalys. I Granskär, Monica & Höglund-Nielsen, Birgitta (red.) (2012) *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård*. Studentlitteratur
- Nagl, John A. (2005) *Learning to eat soup with a knife, counterinsurgency lessons from Malaya and Vietnam*. University of Chicago Press
- Pilhammar, Ewa (2012) Etnografi. I Granskär, Monica & Höglund-Nielsen, Birgitta (red.) (2012) *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård*. Studentlitteratur
- Perrys, Daniel (2011) *Social identitet och humanitär verklighetsuppfattning*
- Rashid, Ahmed (2000) *Taliban: militant islam, oil and fundamentalism in central asia*. Yale University Press, New Haven
- Repstad, Pål (1999) *Närhet och distans, kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Studentlitteratur
- Scholte, Jan Aart (2005) *Globalization, a critical introduction*. Palgrave Macmillan
- Schweingruber, David (2000) *Mob Sociology and Escalated Force: Sociology's Contribution to Repressive Police Tactics*. *The Sociological Quarterly*, Vol. 41, No. 3 (Summer, 2000), pp. 371-389
- Sen, Amartya (2006) *Identity & violence, the illusion of destiny*. Penguin

Senate Select Committee on Intelligence, Committee Study of the Central Intelligence Agency's Detention and Interrogation Program

Sernhede, Ove och Johansson, Thomas (Red.) (2001) *Identitetens omvandlingar, black metal, magdans och hemlöshet*. Daidalos

Shane, Scott (2009-10-22). *Insurgents share a name, but pursue different goals*. The New York Times <http://www.nytimes.com/2009/10/23/world/asia/23taliban.html>.

Smith, Dorothy E. (2004) *Writing the social, critique, theory and investigation*. University of Toronto

Stier, Jonas (1998) *Dimensions and Experiences of human identity*. Göteborgs universitet

Thörn, Håkan (1997) *Modernitet, sociologi och sociala rörelser*. Göteborgs Universitet

Webster new encyclopedic dictionary (1995) Black dog & Leventhal

9. Bilagor

Bilaga 1. Populärvetenskaplig framställning

Den sociologiska krigaren - en studie av amerikanska arméns föreställningar om motståndsgruppers identitet

Denna studie undersöker den amerikanska arméns föreställningar om motståndsgruppers identitet. De frågeställningar som tas upp är: Vilka föreställningar om motståndsgruppens identitet framkommer i amerikanska arméns manual? Vilka identiteter är det som finns i amerikanska arméns manual? Hur relateras de olika identiteterna till varandra? Metod som har använts är en textanalys av empirin som består av amerikanska arméns manual för strid mot motståndsgupper. Textanalysen jämför olika avsnitt i dokumentet för att studera både vad en text innehåller och inte innehåller. Analysen tolkar, förklarar och lyfter fram det väsentliga innehållet i texten.

Resultat är att manualen inte bidrar med att klart och tydligt identifiera fienden. Motståndsgruppen är svår att skilja från andra som gör motstånd eller protesterar. Det kan finnas flera motståndsgupper, men motståndsgupper klumpas ihop med milis, gäng, kriminella, utländska agenter och terrorister. Motståndsgrupporna kan vara politiska rörelser som vill åtgärda verkliga eller upplevda missförhållande. Det är problematiskt att allt motstånd som riktar sig mot regeringen och den amerikanska armén kan ses som felaktigt. Eftersom alla som demonstrerar blir misstänkliggjorda, kan resultatet bli att alla regimkritiker och oliktankande riskerar att skadas i stället för motståndsgruppen. Amerikanska armén skaffar i så fall ännu fler fiender genom att inte identifiera motståndsgruppen på rätt sätt.

De uttryckta formerna av identitet som manualen tar upp är klan, ras, stam, religion, etnicitet, provins/region, klass, arbete (sysselsättning) och språk. Till dessa kan det också hävdas att kultur och nationalism ses som identiteter. Religion och etnicitet är de identiteter som anses som mest troliga att vara bakomliggande faktor för oroligheter och krig. Dock är det bara religion som beskrivs i detalj. Religion är det primära fokus för amerikanska armén vilket kan vara ett problem.

När det gäller de olika identiteternas förhållande till varandra visar det sig att den kulturella identiteten ses som en övergripande identitet. Dock kan denna identitet utmanas av bland annat religion och etnicitet. Enligt manualen kan en lösning på oroligheter inom ett land vara att använda en nationell identitet för att överbygga etniska, religiösa och andra motsättningar.